

**MİLLÎ CEPHE BİRLİĞİNİN FİNLANDİYADAKİ SESİ: YENİ TURAN
GAZETESİ***

Dr. Nesrin SARIAHMETOĞLU KARAGÜR**

ÖZET

Finlandiya'da 1932'de Türkçe ve Fince çıkmaya başlayan Yeni Turan gazetesinde Türk dünyası ile ilgili yazılar yayımlanmıştır. Gazetenin kurucusu ve baş muharriri Mehmet Sadık'tır. Nisan 1920'de Milli Azerbaycan Cumhuriyeti Bolşevikler tarafından yıkılınca aydınlar yurt dışına gitmek zorunda kaldılar. Mehmet Sadık da bunlardan biridir. Önce İstanbul'a geldi. Sonra Sovyetler Birliği'nin baskısıyla Türkiye'den ayrılmak zorunda kaldı ve Finlandiya'ya giderek gazeteyi çıkarmaya başladı. Elimizde birinci sayısı hariç sekiz sayısı mevcut olan gazete, muhacerette yaşayan Türk halklarının mücadele örgünü görevini üstlenmiştir. Bu mücadelelerin birlik ve beraberlik içinde gerçekleştirilmesinin önemini sıklıkla vurgulamış ve birlik beraberliği çağırıda bulunmuştur.

Aylık olarak yayımlanan Yeni Turan¹ gazetesi 1932'de Finlandiya'da muhacerette bulunan Türklerin yayınladığı bir gazetedir. Yeni Turan gazetesinin baş muharriri Mehmet Sadık², imtiyaz sahibi ise Abdullah Ahsen'dir. Dördüncü

* Yeni Turan gazetesinin elinizdeki sayılarını verme nezaketinde bulunan sayın hocam Prof. Dr. Nadir Devlet'e teşekkür ederim.

** Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi

¹ Yeni Turan gazetesinin başlığının altında " Türk Ellerin Kurtuluşunu Terviç Eden Müstakil Aylık Gazete" ibaresi bulunmaktadır. Gazetenin abone şartları dördüncü sayıya kadar Finlandiya için seneliği 100 Mark, yurt dışı için ise 4 Dolardır. Bu sayıdan sonra Finlandiya için 60 Mark, yurt dışı için ise 2 Dolar olarak belirtilmiştir. Gazetede fotoğrafların çok seyrek yer aldığı görülmektedir. Zaman zaman Türk dünyasına ait haritalar ve Türkiye ile ilgili haberlerde Atatürk'ün de fotoğraflarına rastlamak mümkündür.

² Mehmet Sadık (Aran) (1895-1971), Siyasetçi, gazeteci, şair. Karabağ'da dünyaya geldi. Bakü Yüksek Pedagoji Enstitüsü, Şark Fakültesinde okudu. 1927 yılında İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'ne kaydolduysa da, Azerbaycan'ın kurtuluş davası uğrunda verdiği mücadele büyük zamanını aldığından okuldan ayrıldı. Azerbaycan'ın bağımsızlığı için silahlı mücadeleye katıldı. Bağımsız Azerbaycan milletvekili seçildi. 27 Nisan 1920'de Bolşeviklerin Azerbaycan Cumhuriyeti'ne son vermesiyle yer altı İstiklal Komitesi'nin kurucuları arasında yer aldı. Ruslar tarafından tutuklanarak hapsedildi. İran'a kaçarak 1924'de Türkiye'ye geldi, İstanbul'a yerleşti. Burada Mehmed Emin Resulzade tarafından kurulan Azerbaycan Milli Merkezi'ne katıldı. Muhaceretteki Azeri gençlerinin öğrenim, yerleşim ve giyim kuşam gibi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla faaliyete geçirilen Azeri Türk Gençler Birliği isimli derneği kurdu. Resulzade ile birlikte muhaceret yayınlarında

sayısından itibaren adres ve müdür değişikliği yaşıyan gazetesinin 38 A Tampere Finland Puhelin 767 olan idaresi daha sonra Iso Robertinkatu 4 B 12 Helsinki Suomi olur.. Abdullah Ahsen'in yerine ise İbrahim Arifulla geğer.

Azerbaycan tarihinde son derece önemli rol oynayan ve 'İkinci Azerbaycan Siyasi Muhacereti' olarak adlandırılan, Milli Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Nisan 1920'de Bolşevikler tarafından yıkılmasından sonra yurtdışına gitmek zorunda kalan aydın zümresi, Azerbaycan'ın yeniden bağımsızlığını kazanması yolunda uzun yıllar uğraş vermiş ve Azerbaycan'ın bağımsızlığı fikrini Azerbaycan kamuoyuna benimsetmek amacıyla yoğun çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmaların temelini de basın yayın etkinlikleri oluşturmuştur.³

Azerbaycan siyasi muhaceretinin önemli simalarından biri olan Mehmet Sadık, Bolşevik yönetimin Azerbaycan'da hakim kılınmasının ardından bir süre Azerbaycan'da kalmış, burada Müsavat Partisi gizli komitesinde faaliyette bulunmuştur. Mehmet Sadık, 1924 yılında bir yolunu bularak İstanbul'a gelmeyi başarmış ve Resulzade liderliğinde yürütölen milli basın yayın etkinliklerine katılmıştır. İstanbul'da yayınlanan Yeni Kafkasya, Azeri Türk dergilerinde görev alan Mehmet Sadık, bu dergilerde Azerbaycan'ın Bolşevik hakimiyetine geğmesinden sonra düştüğü olumsuz koşullarla ilgili çok sayıda makale kaleme almıştır. Sovyet Azerbaycanı'nın ekonomik, sosyal ve siyasi durumuna açıklık getiren makaleleri ile özellikle genç neslin Sovyet Rusya hakkında gerçekleri anlamalarını sağlamayı amaçlamıştır. Mehmet Sadık bu makalelerinde Azerbaycan halkını, bilhassa gençleri Sovyet Rusya'nın ölkede uygulamakta olduğu ekonomik, dinî ve kültürel sömürüye karşı uyarmakta, gözlerini açıp bu durumdan kendilerini korumalarını önermektedir.

1920'li yıllarda Azerbaycan siyasi fikrinde Türk Birliği, Türk dayanışması ile ilgili yeni sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Azerbaycan siyasi muhaceretinin tarihi tecrübelerinin analizi sonucu Türk halklarının bir devlet etrafında birleşmesinin mümkün olmadığı, ama gerçekte Türk halkları arasındaki ilişkileri koruyup geliştirmek gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Musavat Partisi'nin 1936 yılında yazılan programında tespit edildiğine göre, "Büyük Türklüğe" mensup bir memleket olması hasebiyle Azerbaycan diğer Türk illeri ile kültürel suretle bağlıdır.

faal görev aldı. *Yeni Kafkasya, Yeni Türkistan, Türkeli, Azeri Türk, Yeşil Toprak, Türk Yolu, Ergenekon Yolu* gibi dergilerde şiir ve makaleleri yayımlandı. *Azeri Türk* dergisinin imtiyaz sahibi olan Mehmet Sadık, Resulzade ile aralarında çıkan anlaşmazlık sonucu, Resulzade'nin dergiden ayrılmasıyla *Azeri Türk*'ün başyazarlığı görevini de üstlendi. Türkçü görüşleri benimseyen Aran, muhaceret yayınlarında S. Azer imzası ile makaleler Sen'an adı altında çok sayıda şiir de yayımlamıştır. *Ergenekon Yolları* (Şiirler), Ankara 1952; *İran Türkleri*, İstanbul 1942; *Türkün Altın Kitabı* Kutadgu Biliğ, İstanbul 1944 eserlerinden bazılarıdır.

Daha fazla bilgi için bkz. *Türkiye'deki Türk Dünyası* haz. E. Yaman, A. K. Bolaç, A. Esatoğlu, Ankara 1998, s. 143-147; Nihal Atsız, *Atsız: Makaleler*, c. II, Baysan Yayınları, İstanbul 1992, s. 93-96.

³ Muhaceretteki Azerbaycan Türklerinin yayın faaliyetleri hakkında bkz. Sebahattin Şimşir, *Azerbaycan'ın İstiklal Mücadelesi*, İstanbul 2002.

Bu bağlılığın bundan önce olduğu gibi korunmasını Musavat ciddiyetle müdafaa eder. Mehmet Emin Resulzade, Mirza Bala Mehmedzade ve diğer aydınlar eserlerinde artık “Yeni Turan” terimini kullanmaya başlarlar “Yeni Turan” anlayışına göre; Türk halkları kendi bağımsız devletlerini kurmalı, bu devletler arasında sıkı ilişkilerin oluşturulması sağlanmalıdır. Bu Turancılığın gelişmesinde yeni bir merhale vardır.⁴

İstanbul’da yayımlanmakta olan muhaceret yayınları, izlediği milliyetçi ve anti-Bolşevik yayın politikası dolayısıyla Sovyet hükümetinin tepkisini üzerine çekmiştir. Sovyet hükümeti, Azerbaycan’a girişine bir türlü engel olamadığı söz konusu yayınların kapatılması ve Azerbaycan siyasi muhaceretinin daha fazla himaye edilmemesi yolunda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ne sık aralıklarla başvurularda bulunmuş, en sonunda bu yoğun baskılar sonuç vermiştir.⁵

Türkiye’nin genel menfaatleri gereği ülkede faaliyet gösteren bütün siyasi dernek ve teşkilatların 1932-1947 yılları arasında çalışmalarının yasaklanmasıyla,⁶ Rusya Türklerinin siyasi muhacirleri halklarının bağımsızlığı yolunda yürütmekte oldukları propaganda faaliyetlerine kaldıkları yerden devam etmek amacıyla Türkiye dışına çıkmışlardır. Bu yıllarda çoğu kendi ülkeleri dışında muhaceret hayatı yaşamakta olan çeşitli Türk halklarının aydınları Varşova, Berlin, İstanbul ve Helsinki gibi şehirlerde yayınladıkları gazete ve dergilerle faaliyetlerine devam ettiler.

Mehmet Sadık, 1932’de İstanbul’dan ayrıldıktan sonra Finlandiya’ya gelmiş ve aynı yıl, İstanbul’da neşr ettiği Azeri Türk dergisinin yerine, aynı yayın politikasını benimseyen Yeni Turan isimli gazetenin yayınına başlamıştır.⁷

Gazetenin yayın politikası Rusya mahkumu Türk halklarının bağımsızlıklarını kazanması ve bu yolda verilecek mücadelenin Türk halklarının birleşmesi, güç birliğine gitmesi suretiyle gerçekleşebileceği yolunda kamuoyunda bir fikir birliği oluşturulmasına yönelik olup, yayının içeriği genel anlamda anti Bolşevik bir görünüm arz etmektedir.

Gazetede, “Azerbaycan’dan”, “İdil-Ural’dan”, “Kırım’dan” ve “Türkistan’dan” başlığı altında Türk dünyası ile ilgili ayrıntılı bilgilerin yer aldığı makale ve haberlere yer verilmektedir. Türkçe ve Fince olarak yayımlanan Yeni Turan’a Türkiye’den de Türkçülük ve Turan fikirlerini ihtiva eden yazılar ve şiirler

⁴ Afgan Velitev, *Sosyal Düşünce Tarihinde Mirza Bala Mehmedzade*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1999, s. 74.

⁵ Haleddin İbrahimi, *Azerbaycan Siyasi Muhacireti (1920-1991)*, Bakü 1996, s. 142.

⁶ Maarife Hacıyeva, “Mehmed Emin Resulzade’nin Muhaceret Hayatı”, *Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri*, Türk Dünyası Araştırmaları Merkezi Yayınları, Kayseri 1996, s. 274.

⁷ *Azeri Türk Dergisi* hakkında daha fazla bilgi için bkz. Belkıs Ulusoy, *Azeri Türk Dergisine Göre Azerbaycan’ın Milli Problemleri 1928-1931*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1999, 173 s.

gönderildiği görölmektedir. Derginin, "İstanbul Mektupları" adını taşıyan bir başka bölümünde sık sık Türkiye ile ilgili haber ve makalelere yer ayrılırken, aynı bölümde kimi zaman okuyucu mektuplarının yayınlandığı da görölmektedir. Gazetenin en ilgi çeken bölümü "Rusya Ahvalı" adıyla verilen ve bütün Sovyetler Birliği'nde yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmelerden bahsedilen bölümdür. Bunun yanı sıra Finlandiya ile ilgili haberler ve dünyadaki önemli gelişmelerin yer aldığı yazılar da bulunmaktadır. Gazetede hatıra türünde kaleme alınmış yazılara da yer verilmektedir ki, bunlardan, Dağistanlı Alibeyli Veli Bey'in "Solofka'da Neler Gördüm" başlıklı hatıra türündeki yazısı özellikle ilgi çekicidir. Solofka ile ilgili haberler, buradan kaçmayı başaran kişilerin hayat hikayeleri ve onların yeni bir hayata başlamaları için gereken yardımlar gazetenin her nüshasında yer almaktadır. Dağistanlı Alibeyli Veli Bey, 1926 yılında Bakü'den Bolşevikler tarafından Yeni Solofka'ya sürülür. Yeni Solofka'nın Kandalas Kampı'ndan kaçarak Finlandiya'ya iltica eden Veli Bey, hatıralarını Helsingfors'ta yazmaya başlar. Sürgünde beş yıl geçiren ve dondurucu soğuklar yüzünden ayaklarını kaybeden Veli Bey'in hatıralarındaki üslup çok etkilidir.⁸

Solofka ile ilgili diğer bir haber "Vahşet Haberleri" başlığı ile verilmektedir. Kamptan kaçan Kırgızlar, Yakutlar ve Azerbaycan Türkleri buradaki ceza ve öldürme metotlarını anlatmaktadırlar. "Amerikan Hamudu" denilen ve insan boğmaya mahsus Bolşevikler tarafından icat edilen çemberli bir ipin varlığını burada görmek mümkündür. Mehmet Sadık'ın şiirlerinde sıkça kullandığı San'an imzasıyla "Solofko Sürgünleri" adı altında bir şiir de yayımlanmıştır.⁹

Yeni Turan'da ayrıca, Türk halklarının özel günleri münasebetiyle kaleme alınan makalelere ve ayrıca sözü geçen konuyla alakalı olarak Finlandiya'da düzenledikleri toplantı haberlerine de sıkça rastlanmaktadır. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kuruluş yıl dönümü olan 28 Mayıs dolayısıyla derginin beşinci sayısında "Türk Tarihinin Büyük Günü: 28 Mayıs Azerbaycan'ın İstiklal Bayramı Münasebetiyle Yeni Turan Bütün Türkçü-Turancı Kardeşlerini Tebrik Eyler" başlığı altında verilen makale bu tür yazılara bir örnektir. Bu makalede temel olarak 28 Mayıs'ın Türk tarihinde çok önemli bir yeri olduğu, bununla Türk milletinin esarete baş eğmeyeceği, Turan düşüncesinin ise basit bir hayal olmadığı ve bir gün bütün Türk illerinin kurtulabileceğinin canlı örneği olduğu vurgulanmaktadır:

Tam 14 yıl evvel- 1918 senesinde 28 Mayıs günü yer yüzünde ilk Türk İslam Cumhuriyeti olan Kafkasya'da Azerbaycan Cumhuriyeti'nin istiklali ilan edilmiştir. Bu istiklalîyet o zaman sel gibi kanlar akıttıktan ve binlerce Türk oğulları kurban gittikten sonra elde edilebilmişti. Azerbaycan Türklerinin bu muvaffakiyetleri bütün esir Türk ülkeleri-Turan elleri için kurtuluş kapısını açıyordu. Bunun için de o tarihte kızıl Rus talancıları, beyaz (ak) Rus eşkıyaları ve kara Ermeni çeteleri birleşerek Turan ellerinin bu cennet parçasını, altın köprüsünü yakmak-yandırmak istediler. Bu caniyane maksatla Azeri Türklerini kan içinde boğmaya çalıştılar. İşte

⁸ M.S, "Solofka'da Neler Gördüm", *Yeni Turan* , sayı 2 (1932), s. 3-4.

⁹ "Vahşet Haberleri", *Yeni Turan* , sayı 2 (1932), s. 3.

bu sırada Anadolu'nun her köşesinden yardım ve imdada koşan kahraman Türk Mehmetçikleri Kafkasya Dağlarının buzlu tepelerini bir nefeste aşarak kardeş Azerbaycan'ı müstevli ve talancı Ruslardan kurtardılar. Bu büyük mefkure uğrunda Azerbaycan'ın her köşesinde bir Anadolu Türkü kurban gitmiştir... Bugün Azerbaycan Türkleri bu büyük günü matem içinde geçirmektedirler. Kızıl Ruslar 1920 senesinde 27 Nisan günü Azerbaycan'ı tekrar istila ve talan etti. Azerbaycan parlamentosunu ve milli ordusunu dağıttı. Bütün millet başçılarını, münevver gençleri, zabıtları, muallimleri hatta masum çocukları bile katliam ettiler ve Solofka'ya sürdüler. Azerbaycan Türkleri Moskova'nın esaretinden kurtulmak için 12 yıldan beri kan döküyorlar ..Niçin?... Şanlı istiklallerine şerefli yeni bir 28 Mayıs gününe kavuşmak için... ! Bu büyük gün münasebetiyle Azerileri ve bütün Türk milletini tebrik ederken, istiklal uğrunda şehit olanların mukaddes hatıralarını unutmayalım ve şanlı istiklal için çarpışan Azerbaycan, Türkistan, İdil-Ural, Dağıstan ve Kırım mücahit gençlerini selamlayalım.¹⁰

Bu arada Yeni Turan, muhacerette bulunan diğer Türk topluluklarının basın-yayın faaliyetlerini yakından takip ederek Yanğa Milli Yul Emel, Yaş Türkistan gibi dergilerle ilgili tanıtım yazılarına yer ayırmaktadır.¹¹ Bu dergilerin yayınlanan her yeni sayısının duyurusunun yapıldığı ilanlara gazetenin genellikle arka kapağında rastlamak mümkündür.¹²

Yeni Turan baş sayfada Mehmet Sadık'ın yazı dizisi olarak kaleme alıp yayınladığı "Türklük-Rusluk Mücadelesi" makalesinin dördüncü ve son bölümünde ortada bir Türklük davası olduğunu Azerbaycan'ın, İdil-Ural'ın ve Kırım'ın ayrı ayrı

¹⁰ "Türk Tarihinin Büyük Günü: 28 Mayıs Azerbaycan'ın İstiklal Bayramı Münasebetiyle Yeni Turan Bütün Türkçü-Turancı Kardeşlerini Tebrik Eyley" *Yeni Turan*, sayı 5 (1932), s. 1-2.

¹¹ *Yanğa Milli Yul*, 28 Aralık 1928'de Berlin'de *Milli Yul* adıyla Arap harfleriyle yayın hayatına başladı. 1 Ağustos 1929'a kadar ayda iki kere yayımlandı. Bu tarihten sonra aylık mecmua şeklinde devam etti. 1 Ocak 1930'da adı *Yanğa Milli Yul* olarak değiştirildi. 1930 yılına kadar devam eden dergi Almanya ve Sovyet Rusya arasında imzalanan anlaşmadan sonra kapandı. *Yaş Türkistan* 1930-1939 yılları arasında Berlin'de Çağatay-Özbek şivesinde neşredilmiştir. Kırım Tatarlarının milli yayın organı olan *Emel* dergisi ise 1930-1939 yılları arasında Romanya'da yayımlanmıştır II. Dünya Savaşının Romanya'ya sıçramasıyla *Emel* 1940'dan 1960 yılına kadar yayın hayatından çekilmek zorunda kalmıştır. 1 Kasım 1960'da Ankara'da ikinci yayın hayatına başlayan *Emel* 12. sayısından itibaren İstanbul'da yayın hayatına devam etmiştir.

Nadir Devlet, "Türkiye Dışındaki Türkçe Yayınlar", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, sayı 5 (1989), s. 249-260; Şule Güngör, *Yana Milli Yul (Yeni Milli Yol) Dergisi ve Tatar Aydınlarından M. Ayaz İshaki (İdilli)'nin Siyasi Görüşleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1999, s. 33-38. Meryem Özer, *Kırım Tatarlarının Emel Dergisi'ndeki Siyasi ve Kültürel Faaliyetlerinin İncelenmesi (1930-1998)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2003, s. 20-21.

¹² *Yeni Turan*, sayı 3 (1932), s. 4. Meryem Özer, *Kırım Tatarlarının Emel Dergisi'ndeki Siyasi ve Kültürel Faaliyetlerinin İncelenmesi (1930-1998)*, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

değil, bütün Türk ölkelerinin kurtuluşunun söz konusu olduğu tek bir dava olduğunu, bu davaya inananların ise mücadele bayrağı altında genel düşmana karşı birleşmeleri gerektiğini belirtir. Çünkü ona göre, hedef birdir. Türk dünyasını bir denize benzeten Mehmet Sadık, bu denizi teşkil eden her bir damlanın tek başına kafi bir güç oluşturamayacağıın açıkça göründüğünü söyler. Ancak, aynı amacı taşıyan komşu ve dost milletlerle birlik ve beraberlik fikriyle yan yana iken milli güçlerin birleştirilmesi meselesi de ihmal edilmemelidir.¹³

Mehmet Sadık, milli kuvvetlerin birleştirilmesinin Rusya'ya karşı yürütölen bağımsızlık savaşı için son derece önemli olduğunu yazdığı her makalede anlatmaktadır. Yine, her Türk topluluğunun sorununun diğer Türk toplulukları için kendi sorunlarıymış gibi telakki edilmesi gerektiğine inanmaktadır ve bunu "Türkçölük ve Milli Cephe Birliği" adlı makalesinde "Aksa-i Şarkta bir Türkün başı ağrıdığını duyarsak yatağımızda uykumuz kaçmalıdır" sözüyle dile getirmektedir. Mehmet Sadık, Mustafa Çokay'ın Yaş Türkistan dergisinin 29. sayısında "Cephemizi Birleştirmeliyiz" başlığıyla yayımlanan ve Japon-Rus ilişkileri gergin bir hal aldığı için bütün anti Rus ve anti Bolşevik kuvvetlerin birleşmesinin teklif edildiği makalesine bir cevap yazmıştır. Mehmet Sadık, Çokay'ın sözü geçen makalesine cevaben kaleme aldığı yazısında, uluslararası kuvvetlere katılmadan evvel bütün mağdur Türklerin kendi aralarında, bütün anti Rus kuvvetlerin cephe birliğine bir kademe olmak üzere Türk milli cephe birliği yapmaları gerektiğine dikkat çeker.¹⁴ Sadık aynı yazısında, "dünyadaki bütün milletler arasında yayılan milliyetçilik kendileri arasında aynı kuvvet ve etkiyi yaratmaz ve aynı coşkuyla karşılanmaz ve benimsenmezse bunda bir zafiyet var demektir" şeklinde düşüncelerini ifade eder.

Ayrıca hepsi anavatanlarından uzakta ölkelerinin kurtuluşu için faaliyet gösteren teşekküllerin çalışmaları her ne kadar övgüye layık olsa da bu şekilde milli dava gerektiği şekilde savunulamayacaktır. Onun için genel cephe birliğini oluşturacak bir organ yaratmak son derece gereklidir. Muntazam bir programa tabi olacak olan bu teşkilat Türklük davasını her sahada tanzim etmekle kalmayacak, mesuliyetsiz kişilerin ileri sürdükleri fikir anarşisinin de önüne geçerek, istenmeyen durumları ortadan kaldıracaktır. Elbette Mehmet Sadık bu sözleriyle Mustafa Çokay'ı ima etmekte ve bu düşüncenin sadece Japon-Rus ilişkilerinin gerginleştii bir dönemde talep edilmediğini, utanmadan, çekinmeden fiilen ve resmen birleşmek gerektiğini, ancak bu şekilde davanın çözümüne doğru güvenle yürünebileceğini ileri sürmektedir.¹⁵

Yeni Turan'ın altıncı sayısındaki ana makalelerden biri yine "Milli Cephe Birliği" adını taşımaktadır. Bu makale de baş sayfada yayımlanmıştır ve başlığın hemen altında İsmail Gaspralı'nın "dil birliği, emel birliği, el birliği" şeklindeki

¹³ Mehmet Sadık, "Türklük Rusluk Mücadelesi-IV", *Yeni Turan*, sayı 4 (1932), s. 1.

¹⁴ Mehmet Sadık, "Türkçölük ve Milli Cephe Birliği", *Yeni Turan*, sayı 5 (1932), s. 1.

¹⁵ Mehmet Sadık, *ayn. mkl.* sayı 5 (1932), s. 4.

meşhur şiarı yer almaktadır.¹⁶ Yine bu sayıda Mustafa Çökay'ın Yaş Türkistan'ın 31. sayısında yayımlanan yazısından şu alıntı yapılmaktadır:

Türk birliği yalnız hars sahasında tasavvur edilebileceğini ve milli müteakabil muhabbetin de şüpheye maruz kalmadığını kayıt ederek bugün bu şekilde değil, siyasi, iktisadi bir meselenin mütalaa olunduğunu; Türk ülkelerinin ise siyasi birlik kurmalarına imkan olmadığını ve mukadderatlarının başka milletlere bağlı ve binaenaleyh onlarla yakınlaşmanın elzem olduğunu tasrih ettikten sonra döne dolaşa bizim fikrimize yanaşiyor ve anti-Rus siyasi gruplara girmekle beraber bütün Türkler manevi ve diğer cihetten birbirlerini himaye etmelidirler ...¹⁷

Mehmet Sadık, Çökay'ın fikirlerini belirttikten sonra "Biz de ...Türklük davasını her sahada tanzim... Kan davasında öz kardeş yardımı, müttehit hareket, müttehit cephe demiştik. Ve bu hareketimizin dert ortaklarımız olan gayri Türk komşularımıza da faydalı olacağını kaydetmiştik. Demek ki, aramızda dilek birliği vardır... Bizim de dileğimiz muhterem muharririn dediği gibi: Her cihetten birbirlerini himaye etmek meselesidir".

Mehmet Sadık'a göre, bu kadar geniş bir konunun sınırlı bir makalede ele alınması çok güçtür ve fikirlerin aşama aşama belirtilmesi gerekir. Teklifi; fikirlerde ve dillerde dolaşan dileği el birliği şeklinde sunmaktır. Ona göre, kültür birliği siyasetçilerin değil, edebiyatçı ve dilcilerin ortak işbirliğinden doğacaktır ve zamana bağlıdır. Ayrıca dil birliği ve dilek birliği yeterli olmayıp mutlaka el birliğinin de temin edilmesi gerekir. Örnek olarak Arapları gösteren Mehmet Sadık, onların siyasi yönden anlaşamadıkları gibi zamanla kültürel yönden de birbirinden uzaklaştıklarını ifade etmektedir. Makalesinin sonunda ise;

"Velhasıl, biz milli cephede siyasi birlik talep ediyoruz.... Bundan tedehhüş eden Hotkaryanların, Zarevand ve emsalinin manasız yaygaralarına asla ehemmiyet vermiyoruz... Dahilimize gelince mücerret sevgi ve dilek havadan asılı hiçbir sağlam ipe bağlanmadığı için hariçte bulunan Türk gençliği arasında muhtelif istikametlerde yürüyen fikir cereyanlarının müzmin bir hal aldığı gönül acısı ile seyretdiyoruz.... Her gün yerli Fin gazetelerinde 'Biz Tatarız, Türk değiliz!' diye sütunlar dolusu yazılar görüyoruz.¹⁸ Estonya'da gazetelere 'Buhara şerifi'¹⁹ namına beyanatta

¹⁶ Mehmet Sadık, "Milli Cephe Birliği", *Yeni Turan*, sayı 6 (1932), s. 1-2.

¹⁷ Mehmet Sadık, "Milli Cephe Birliği", *Yeni Turan*, sayı 6 (1932), s. 1

¹⁸ Finlandiya'da yaşayan Türk gençleri arasında Türkcülük ve milliyetçilik kavramları tartışmasında bir öğrenci mahalli bir Fin gazetesine kendi milliyetini tekzip eden bir yazı yayımlar. Buna karşın Finlandiya'da yaşayan bütün Türk gençleri özel bir beyanname yayımlayarak kendilerinin Türk milletinin bir parçası olduğunu ilan ederler. *Yeni Turan*'ın bu konudaki yorumu hakkında bkz. Turancı, "İdil-Ural Türkleri", *Yeni Turan*, sayı 7 (1932), s. 4.

¹⁹ Buhara Şerifi adıyla bahsedilen Alimcan İdrisi'dir. "Kızıl fitneciler", *Yeni Turan*, sayı 7 (1932), s. 4.

bulunanları seyrediyoruz.... Türk davasını yad ellerde iki kelime sözle müdafaa edene karşı: 'Sen kimsin?' diyen Başkurt'un yazısı ortada...²⁰

diyen Sadık'a göre, bu anarşiye milli siyaset programının tespit edilemeyişi, şahsi düşüncelerin ön plana çıkartılması sebep olmuştur ve bunun ortadan kalkması için tek yol manen olduğu gibi siyasi olarak da birleşmektir.

Yeni Turan 1933 yılında yayın hayatındaki ikinci yılını doldurur ve bu amaçla sekizinci sayıdaki "İkinci Yıl Başında" başlıklı makalesinde kendilerinin bir kez daha Türk illerinin yaşadığı büyük ıstırabı yansıtmaya çalıştıklarını, ancak maddi manevi pek çok engelle karşılaştıkları için dilek ve programlarını tam olarak tatbik edememenin (gazete düzenli çıkmayıp zaman zaman kesintilere uğramıştır) derin üzüntüsü içinde olduklarını samimiyetle okuyucularıyla paylaşmaktadır.²¹ Bu sayıda "Rusya'nın Ölümü" adıyla sunulan makalede Rus-Japon ilişkileri, 1904'deki Rus-Japon Savaşı'na sebep olan olaylar ve genel olarak Japonların milli özellikleri üzerinde durulmaktadır. II. Dünya Savaşı öncesinde Ruslar ve Japonlar arasında soğuk rüzgarların estiği bir dönemde iki devlet arasında gergin bir bekleyiş hüküm sürmektedir. Yeni Turan burada Japonların tarafını tutmakta ve bilhassa hedef ve amaçları için büyük bir sabır ve metanet gösteren Japonya hükümetini dünyadaki ender hükümetler arasında yer aldığı için takdir etmektedir. Japonların ise milli gayeleri uğrunda "nefsini feda etmeyi şeref sayan" bir millet olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca hiçbir Japon vatansesverin ülkesi uğruna ölüm karşısında tereddüt etmediği, vatan ve hükümdar sevgisi ile onları korumak adına ölmenin Japonların hayatlarının esası olduğu söylenmektedir. Bu bakımdan Ruslar, Japonlar karşısında daha önceki mağlubiyetlerini unutmadıkları için sessizce beklemeyi tercih etmektedirler. Doğu'nun savaşçı ve faziletli bir milleti olan Japonlar karşısında Rusya küçülmekte, ölüm korkusu ile çırpınmaktadır. Bu durum; Avrupa'dan silah, kredi, uzman vs. alınıp çeşitli anlaşmaların yapılabilmesi için uygun bir zamandır. Ancak Avrupa'dan yapılan bu yardımlar Ruslar'da kurtuluş ümidi taşıyan halklar üzerinde menfi tesir yaratmaktadır. Mehmet Sadık burada mukadderatlarının menfaatperest devletlere bağlanmadığını kendi güçlerine güvendiklerini, fakat her şeye rağmen Avrupa'nın onların yaşamasına yardımcı bulunmamasını istediğini belirtmektedir. Olayları adım adım takip etmenin ve her an için hazırlıklı olmanın önemi vurgulanırken bu hazırlığın başta gelen en önemli aşamasının ise "Milli Cephe Birliği" olduğu vurgulanmaktadır.²²

Mehmet Sadık, dokuzuncu sayıdaki "Açık Söz" adlı makalesinde bir siyaset bilançosu yapmaktadır. Ruslar her şekilde Slav birliğinde birleşmekte Moskova ise eski Rus çarlığının siyasetini takip etmektedir. Her zaman geçerli olan bu politikanın maskesi artık düşmüş ve altından Pyotr'un ruhu çıkmıştır. Rus çarlığının en büyük arzusu Slav birliğidir. Sovyetler de aynı metodu, ancak daha kurnazca kullanmışlardır. Makale hayli uzun olarak Slav birliği konusu üzerinde durmakta ve hemen akabinde muhaceretteki faaliyetlere değinmektedir.

²⁰ M. Sadık, "Milli Cephe Birliği", sayı 6 (1932), s. 2.

²¹ "İkinci Yıl Başında", *Yeni Turan*, sayı 8 (1933), s. 1.

²² M. Sadık, "Rusyanın Ölümü", *Yeni Turan*, sayı 8 (1933), s. 1, 4.

Mehmet Sadık sözü geçen makalede, temelde Sovyet işgaline maruz kalan Türk halklarının Gürcüler veya Ukraynalılarla birlikte çalıştığını, bunun da çok garip bir şey olmadığını, aksine mantık itibariyle son derece yerinde bir hareket olduğunu belirtmektedir. Fakat mesele teoride uygun gibi görünse de aslında kendileriyle bir anlamda müttefik olan halklarla yolunda gitmeyen bazı olaylar vardır. Yazar, Ukrayna örneğini vermekte ve Kırım'ın geleceğinin Ukrayna ile olan ilgisi üzerinde durmaktadır. Ona göre, Ukrayna meselesi, Slav birliği yani Pan-Slavizm meselesinin dışında kalmayacaktır. Çünkü Ukrayna öncelikle Rusya'ya dahildir ve kaderini de Polonya'ya bağlamıştır. Bu konu hakkında yorum yapmayan Mehmet Sadık, esas önemli olan hususun daha farklı olduğunu söyleyerek, kendileriyle beraber aynı yolda yürüyenlerin gerçekte gittikçe uzaklaştığını belirtmekte ve konuyla ilgili şikayette bulunmaktadır. Ukrayna'nın güneyinde bir Türk ülkesi olan Kırım vardır ve buranın kaderi de Ukrayna'ya bağlıdır. Kırım, istiklal davasının halledilmesi için Ukrayna ile müttefik olarak çalışmaktadır. Fakat, Ukrayna Kırım'a siyasi ve coğrafi istiklal verilemeyeceğini, Kırım'ın Ukrayna'nın Karadeniz kapısı olduğunu ve bundan Ukraynalıların vazgeçmeyeceğini, Kırım istiklalinin bir fanteziden ibaret olduğunu açıkça ifade etmektedir. Mahkum ve mağdur milletlerin Rus esirliğinden kurtarılması savaşında iş, Türk yurdunun davasına gelince her şey değişmektedir ve Ukrayna doğal olarak kendi çıkarlarını ön plânda tutmayı yeğlemektedir.

Mehmet Sadık, aynı makalede, Kırım'dan sonra bir başka problemlı bölge olan Kafkasya'ya geçmektedir. Azerbaycan veya Dağıstan'ın gerek siyasi gerek coğrafi ve ekonomik öneminden bahsederek, Ermenistan ve Gürcistan'ın siyasi tavrının Azerbaycan için açıkça düşman tarafını benimsediğini Gürcistan'ın ise Kafkasya'nın Avrupa'ya açılan Karadeniz kapısı olması dolayısıyla kendi öneminin farkına varıp, politik oyunlarda oldukça başarılı bir çizgi takip ettiğini belirtmektedir. Yazar, "15 yıl evvel Kafkasya milletleri bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra Rus tehlikesine karşı Kafkas birliği, federasyon ve konfederasyon meselelerini ortaya attılar. İki yıllık istiklal devrinde bu fikrin en faal temsilcileri Azerbaycan ve Dağıstan cumhuriyetleri idi. Ermenistan anlaşmayı asla kabul etmedi. Gürcistan reddetmediyse de anlaşmayı ne imzaladı ne de tatbikine yanaştı. Ruslar Kafkasya'yı ikinci kez istila ettiler. 12-13 yıldan beri işgal kuvvetleriyle mücadele edilmektedir. Bir cephe birliği de oluşturulmuştur... Gürcüler eskisi gibi yine bu fikri resmen reddetmemektedirler. Fakat, Kafkasya birliğine Ermeniler girmeyince bu birlik meselesinin imkansız olacağını söylemektedirler" demektedir. Mehmet Sadık ayrıca, Kafkasya birliğini gerçekleştirmek için yetkilerinin olmadığını, üstelik yurt dışında bulunduğu için bu hususun hemen gerçekleşmeyeceğini düşünmektedir.²³ Bunun en önemli sebebi ise komşu ülkelerin bu konuda gerekli duyarlılığı göstermemesidir. Milli Cephe Birliği'nin oluşturulması için çok önemli sebepler vardır. Avrupa'daki Gürcü hükümeti sosyalist Menşeviklerden oluşmaktadır ve II. Enternasyonale de üyedir, ancak Moskova'daki III. Enternasyonal ile işbirliğine de çalışmaktadırlar. Sonuç olarak Gürcüler, bir taraftan II. Enternasyonal ile Moskova'ya yaklaşmaya çalışırken diğer

²³ M. Sadık, "Açık Söz", *Yeni Turan*, sayı 9 (1933), s. 1-3.